

7

av 10

En rapport om **våldsutsatthet**

nns

nationella nätverket för
samordningsförbund

Inledning

År 2019 gav regeringen i uppdrag till fem, svenska myndigheter – Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket – att verka för en förbättrad upptäckt av våld.

Specifikt sådant våld som omfattades av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

En av organisationerna som tidigt fick uppdraget av Jämställdhetsmyndigheten var NNS, Nationella Nätverket av Samordningsförbund. NNS tog fram ett frågeformulär som deltagande förbund kunde använda i sina kontakter med individer. Frågorna som ställdes var:

1. Har du blivit hotad, kontrollerad, förnedrad, trakasserad eller liknande av en närstående?	☐
2. Har du blivit slagen, sparkad, knuffad eller skadad på något annat sätt av en närstående?	☐
3. Har du känt press att mot din vilja delta i eller se på sexuella handlingar av en närstående?	☐
4. Har du varit utsatt för verbala, psykiska och/eller fysiska sexuella kränkningar av en närstående?	☐
5. Har du blivit utsatt för våld enligt fråga 1-4 av någon annan person än någon närstående?	☐
6. Har du under din uppväxt sett eller hört en närstående bli utsatt för våld enligt fråga 1-4?	☐
7. Har du själv som vuxen utsatt någon annan för våld enligt fråga 1- 4?	☐

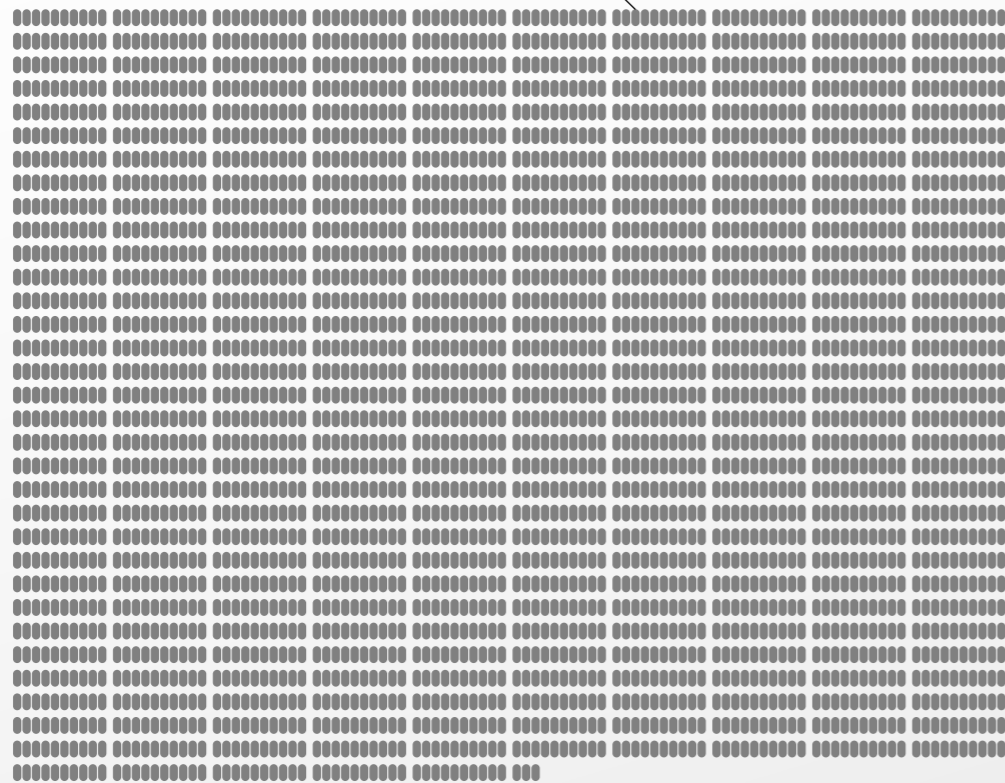
Kön	Kvinna
Ålder	19 år
F1: Psykiskt våld	Ja
F2: Fysiskt våld	Ja
F3: Sexuellt tvång	Ja
F4: Sexuellt våld	Ja
F5: Utomstående våld	Ja
F6: Bevittnat våld	Ja
F7: Utsatt andra	Nej

9463 personer tillfrågades

54 hade endast utsatt andra

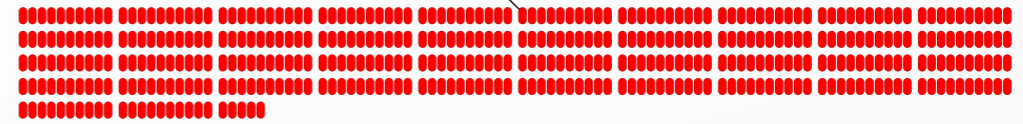
3253 hade inte kommit i kontakt med våld

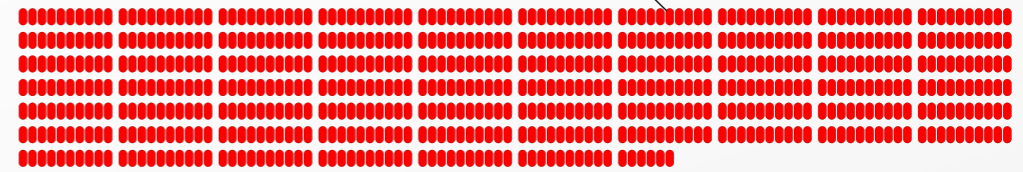
292 ville inte svara

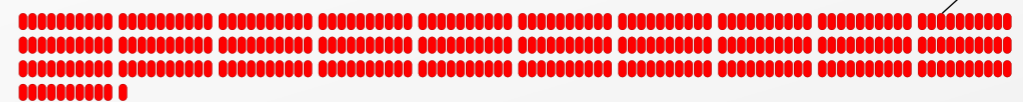
425 hade endast bevittnat våld

666 hade endast blivit utsatta av utomstående

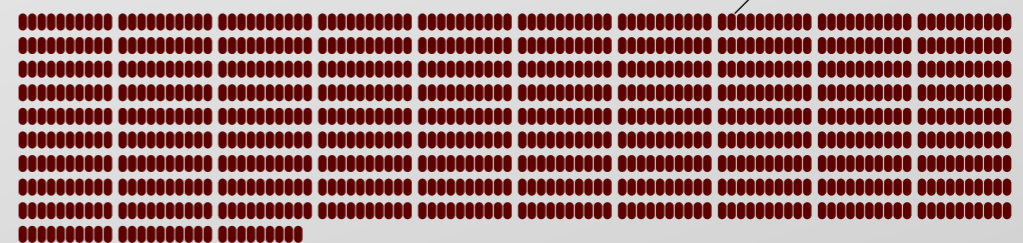
311 hade endast blivit utsatta före en typ av våld, fysiskt, psykiskt eller sexuellt

3533 hade blivit utsatt för flera typer av våld

929 hade blivit utsatta för alla typer av våld som efterfrågades i enkäten - fysiskt, psykiskt, sexuellt, bevittnat och av utomstående

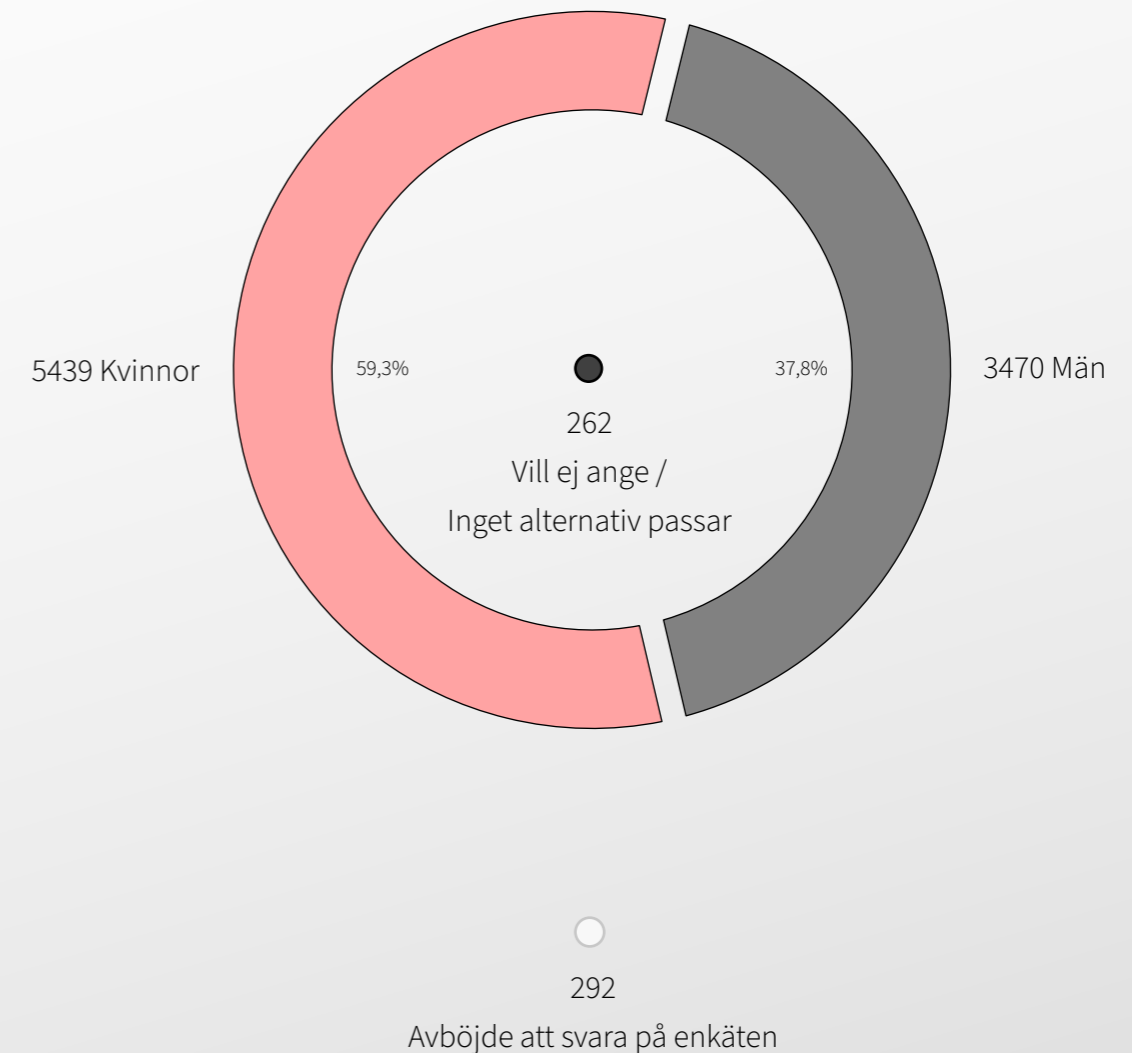
Exceptionellt hög svarsfrekvens

NNS enkäter om våld i nära relation har en exceptionellt hög svarsfrekvens.

Utsatthet, och särskilt för våld i nära relation, är svårt att undersöka eftersom det finns ett stort socialt stigma kring att vara utsatt, och bortfall (personer som inte vill svara på frågorna) om 50% anses realistiskt¹. Men av de personer som tillfrågats av NNS har 9171 personer av 9463 tillfrågade (96,9%) svarat.

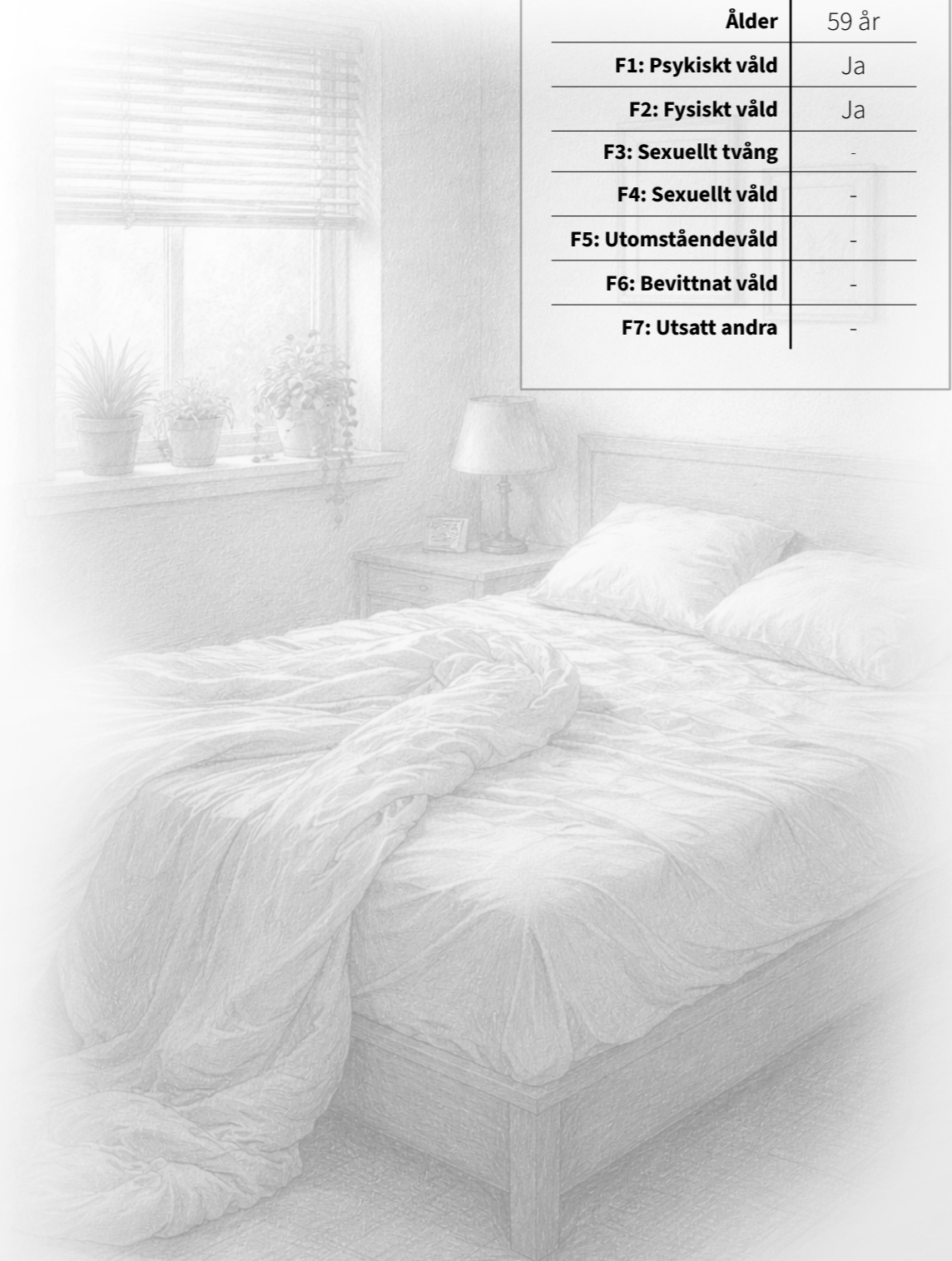
Detta är extra anmärkningsvärt eftersom enkäterna i de flesta fall genomförts av en handledare eller medarbetare, vilket borde ha minskat andelen svarande, och minskat andelen som svarar ja på känsliga frågor².

Vi kan inte säga varför just NNS har en så hög andel svarande, men tillit till personen som ställer frågorna spelar en mycket hög roll i sådana fall. Det borde betyda att de personer som kommer i kontakt med samordningsförbunden i Sverige känner tillräckligt med tillit för personalen för att våga svara uppriktigt.

¹ Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa (NCK-rapport 2014:1)

² Tourangeau, R., & Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin*, 133(5), 859–883. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.5.859>

Kön	Man
Ålder	59 år
F1: Psykiskt våld	Ja
F2: Fysiskt våld	Ja
F3: Sexuellt tvång	-
F4: Sexuellt våld	-
F5: Utomstående våld	-
F6: Bevittnat våld	-
F7: Utsatt andra	-

Troligt att våld underrapporteras

Vilka som svartat på enkäten skiljer mellan förbunden. Vissa förbund har endast delat ut enkäten till deltagare i förbundens insatser. Andra har även delat ut den till sin personal.

Prevalensen (hur många personer som varit utsatta för våld) är lägre bland friska, arbetande personer än bland sjukskrivna eller arbetslösa¹. Prevalensen är också högre bland lågutbildade och låginkomsttagare² som är överrepresenterade bland förbundens målgrupper jämfört med personalen.

Därför är det troligt att andelen våldsutsatta bland målgrupperna är större än vad som syns i rapporten.

Rapporten använder sig av gängse metodik inom våldsforskningen: en person räknas som våldsutsatt endast om hen svarat ”ja” på minst en av våldsfrågorna.

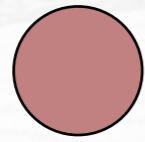
Eftersom frågor om våld, särskilt sexuellt våld, är känsliga hoppar vissa svarande över delar av enkäten. I sådana fall räknas de inte som utsatta för den typen av våld.

Det betyder att det faktiska antalet våldsutsatta är större än vad som syns i siffrorna.

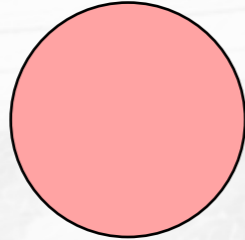
¹ IFAU, Ornstein P., The price of violence : Consequences of violent crime in Sweden (WORKING PAPER 2017:22)

² BRÅ, Frenzel A., Brott i nära relationer: en nationell kartläggning (Rapport 2014:8)

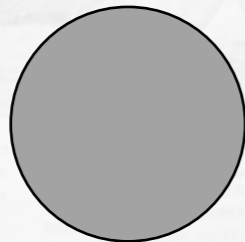
4404 personer utsatta för våld i nära relation

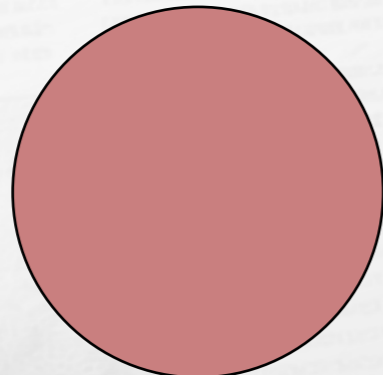
1 % utsatta för sexuellt och fysiskt våld

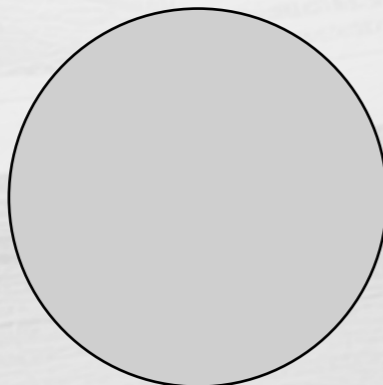
5 % utsatta för endast sexuellt våld

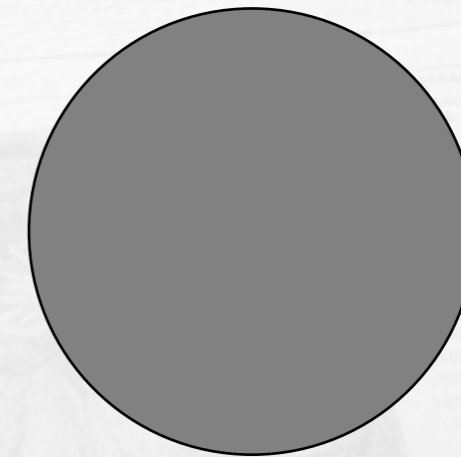
5 % utsatta för endast fysiskt våld

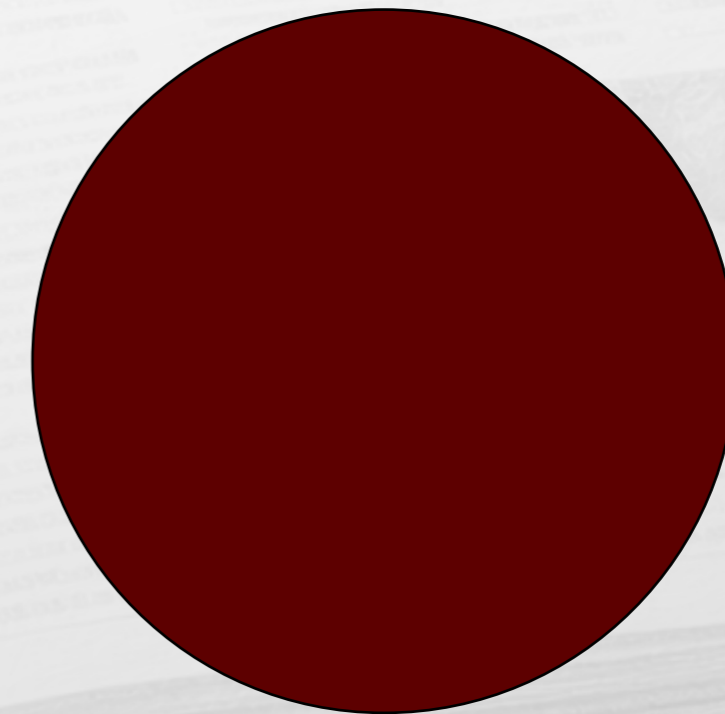
12 % utsatta för psykiskt och sexuellt våld

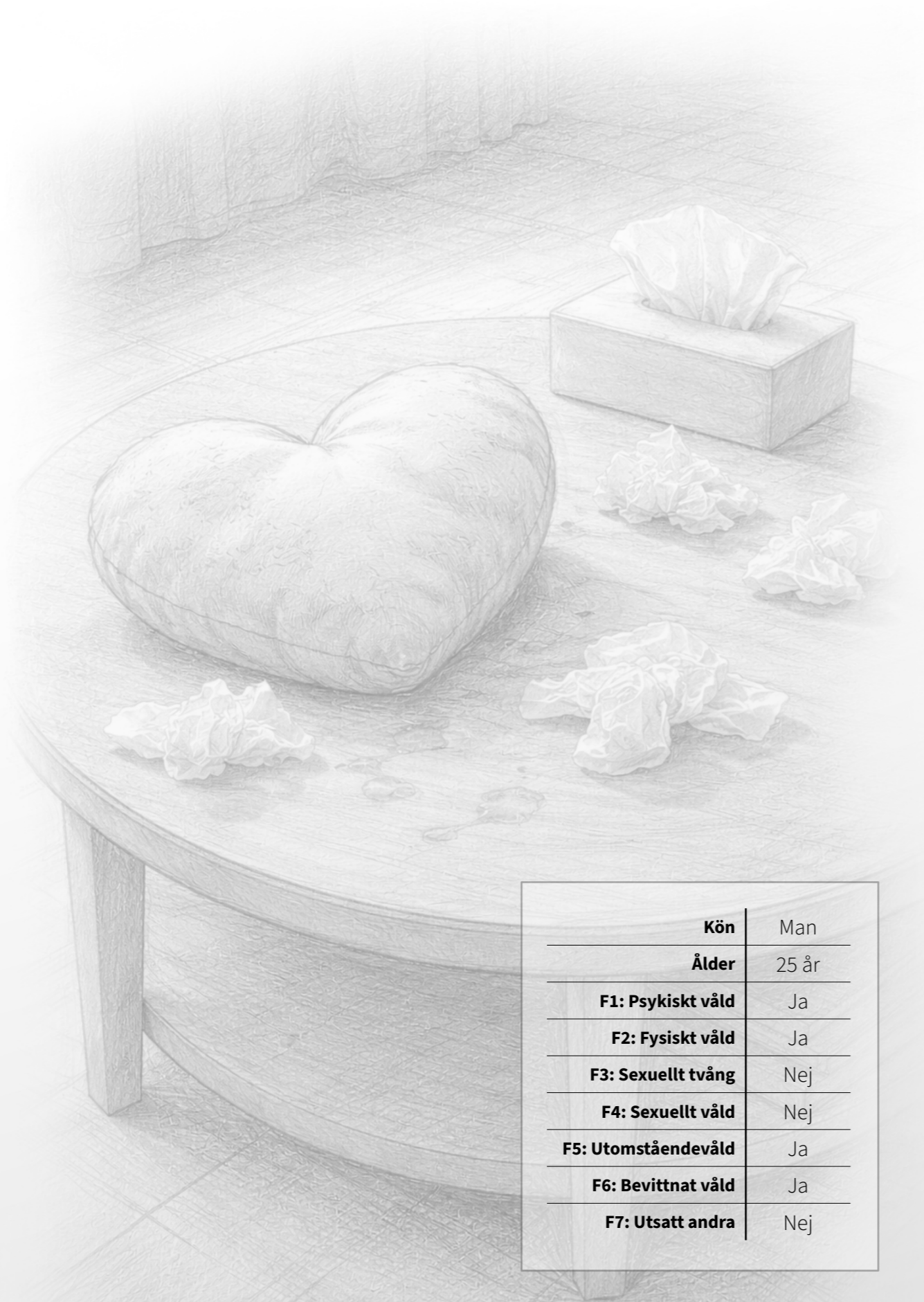
13 % utsatta för endast psykiskt våld

18 % utsatta för fysiskt och psykiskt våld

45 % utsatta för alla typer av våld samtidigt,
fysiskt, psykiskt och sexuellt

Anmärkningsvärt många utsätts för flera typer av våld

Fyra av fem personer bland NNS målgrupper som utsätts för våld i nära relation, utsätts för två eller flera typer av samtidigt: fysiskt, psykiskt, och/eller sexuellt.

Det är en anmärkningsvärt hög siffra - **207 %** av genomsnittet.

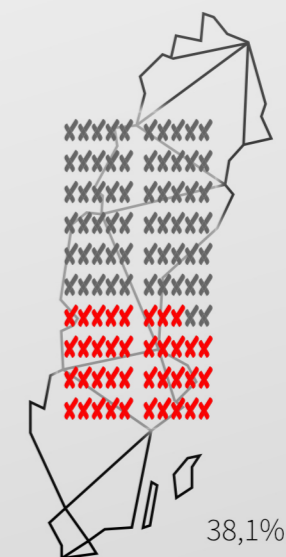
Genomsnittet i Sverige är mindre än hälften av vad NNS målgrupper utsätts för, trots att BRÅ även inkluderar digitalt, ekonomiskt, och materiellt våld (att man förstör personens saker) som separata typer av våld.

Det tyder på att NNS målgrupper har en komplex våldsproblematik och hög utsatthet.

Kön	Man
Ålder	25 år
F1: Psykiskt våld	Ja
F2: Fysiskt våld	Ja
F3: Sexuellt tvång	Nej
F4: Sexuellt våld	Nej
F5: Utomståendevåld	Ja
F6: Bevittnat våld	Ja
F7: Utsatt andra	Nej

Andel utsatta för flera typer av våld

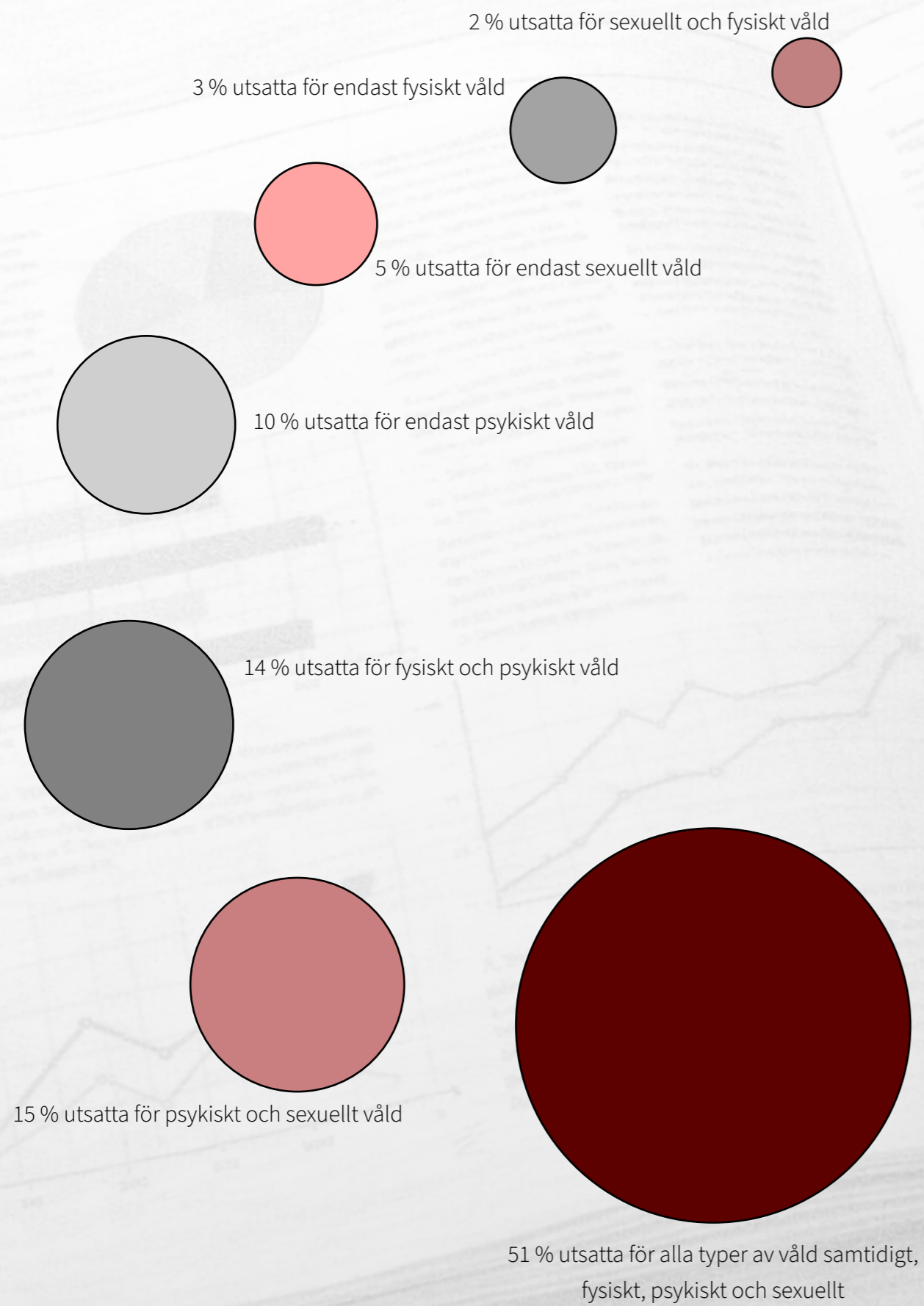
✗ = 1 %

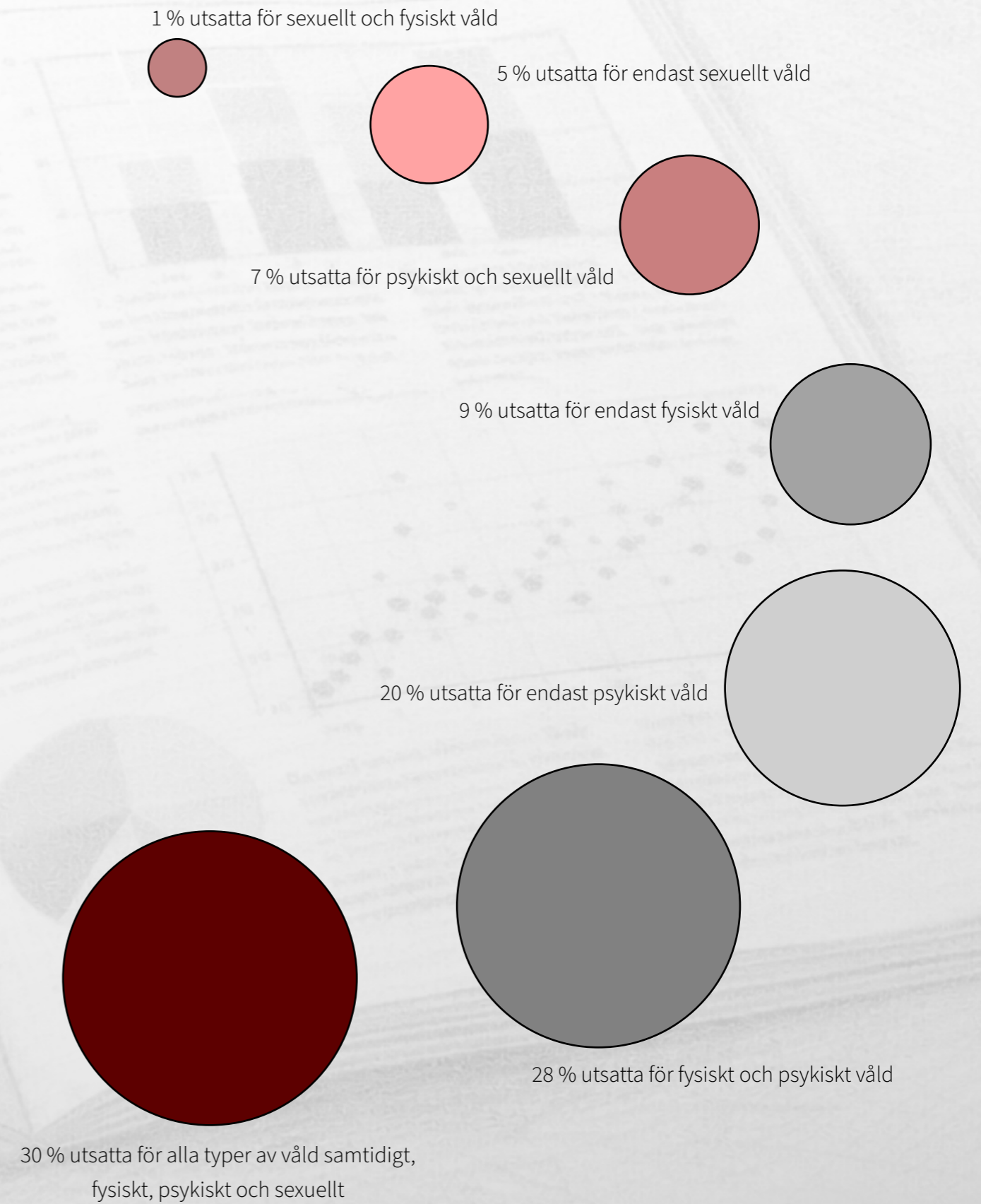
BRÅ - Brott i nära relation* (Rapport 2024:4)

*Andelen inkluderar även ekonomiskt, materiellt, och digitalt våld

3072 kvinnor utsatta för våld i nära relation

1194 män utsatta för våld i nära relation

Anmärkningsvärt hög exponering för våld i barndomen

Andelen NNS målgrupper som uppger att de bevittnat våld i barndomen är cirka **300%** av genomsnittet för hela Sveriges befolkning.

Det finns ett starkt samband mellan tidig utsatthet för våld och risken att utsättas för våld i vuxen ålder, och för våldsutsatta barn ökar den risken med antalet typer av våld som man bevittnat¹.

Polyviktiseringen (att man utsätts för många typer av våld samtidigt) av NNS målgrupper skapar en mycket hög risk för att deras barn utsätts som vuxna.

Kön	Kvinna
Ålder	52 år
F1: Psykiskt våld	Nej
F2: Fysiskt våld	Ja
F3: Sexuellt tvång	Nej
F4: Sexuellt våld	Nej
F5: Utomstående våld	Ja
F6: Bevittnat våld	Ja
F7: Utsatt andra	Ja

¹ Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (Rapport 2023-1), Dale m.fl. "Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen"

Andel som bevittnat våld i barndomen

X = 1 %

Stiftelsen Allmänna Barnhuset - Våld mot barn 2022
NCH Rapport 2014-1 - Våld och hälsa

246%

är den relativa risken att utsättas i vuxen ålder om man bevittnat våld under sin uppväxt jämfört med om man inte bevittnat våld under sin uppväxt

Hög utsatthet ger lågt risktal

Våld är smittsamt. Om man bevittnat eller blivit utsatt för våld i barndomen är risken att bli utsatt i vuxen ålder mellan 200%¹ och 800%² jämfört med om man haft en trygg uppväxt. Det här kallas relativ risk.

Att den relativa risken ser låg ut bland NNS målgrupper beror på hur man räknar ut relativ risk: man delar procenten som både är utsatt och har riskfaktorn (till exempel bevittnat våld i barndomen), med de som bara är utsatta.

Det betyder att ju fler som blivit utsatta i gruppen, desto lägre relativ risk för bakgrundsfaktorerna och bland NNS deltagare är våldsutsattheten (den så kallade "baslinjen") mycket hög.

I en sådan grupp är det vanligt att titta på NNH, Number Needed to Harm.

¹ Smith-Marek, E.N., Cafferky, B., Dharnidharka, P., Mallory, A.B., Dominguez, M., High, J., Stith, S.M. and Mendez, M. (2015), Effects of Childhood Experiences of Family Violence on Adult Partner Violence: A Meta-Analytic Review. *J Fam Theory Rev*, 7: 498-519.

² Kothari, R., Husain, Z., & Mukherjee, D. (2024). The long shadow of witnessing intimate partner violence as a child: Evidence from Demographic Health Survey in India [Manuscript submitted for presentation at the European Population Conference 2024, Edinburgh, Scotland]. <https://epc2024.eaps.nl/uploads/240075>

Number needed to harm

NNH är ett mått på hur många personer som behöver utsättas för något för att en person ska fara illa. Några exempel:

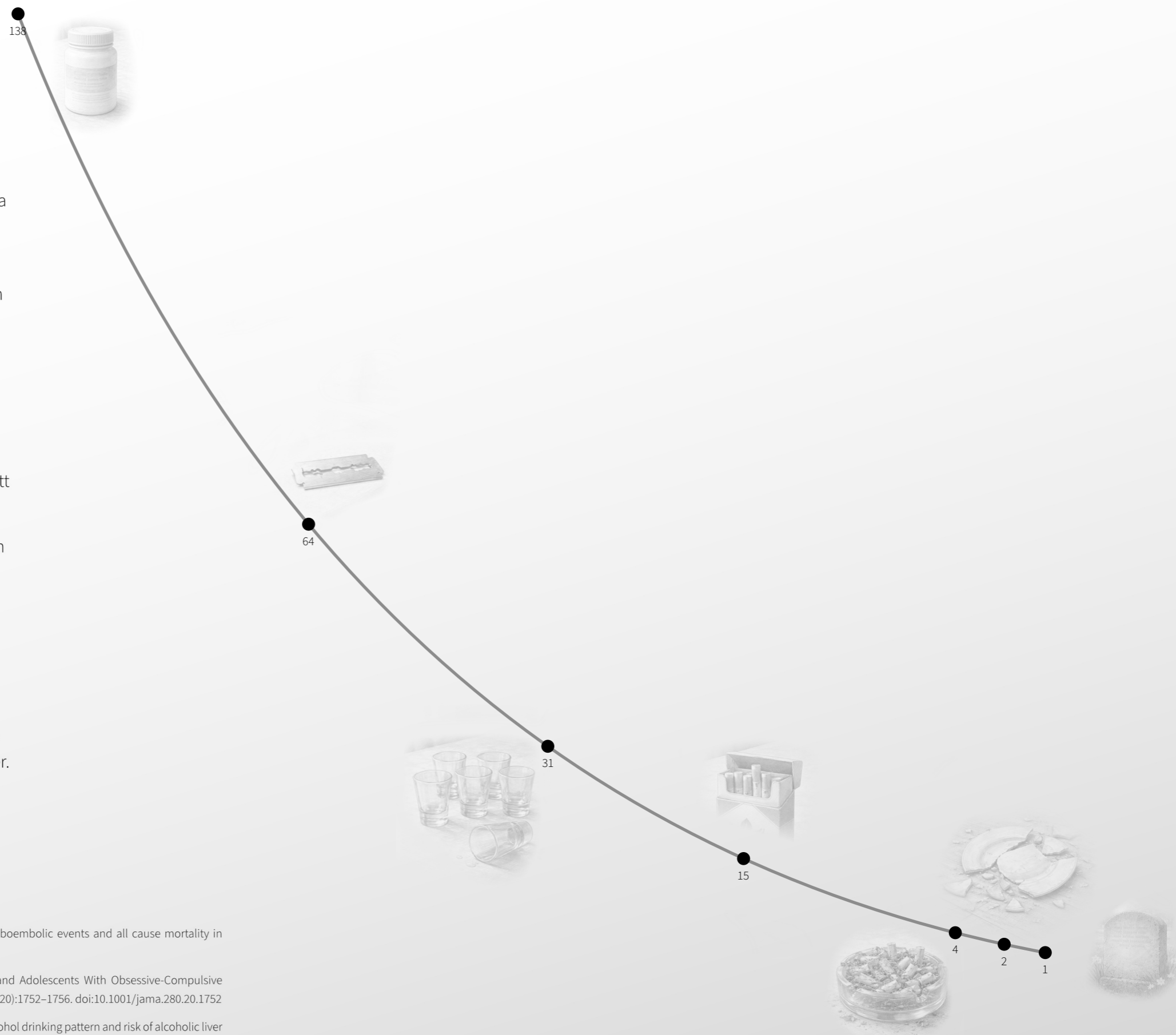
- 138 kvinnor behövde ta bröstcancermedicinen Tamoxifen för att en kvinna skulle få en blodpropp¹
- 64 barn behövde ta den antidepressiva medicinen sertraline för att ett barn skulle lida av självmordstankar²
- 31 personer behövde dricka femtiofem flaskor ren vodka om året, i femton år för att en person skulle få levercirros³
- 15 personer behövde röka för att en person skulle få lungcancer vid 80 års ålder⁴
- 4 personer behövde röka 35 eller fler cigaretter om dagen för att en person skulle få lungcancer vid 80 års ålder⁴
- 2 personer i NNS målgrupper behövde bevittna våld i barndomen för att en skulle utsättas för våld i nära relation i vuxen ålder.
- 1 person behövde födas för att en person skulle dö (teoretiskt maximum för NNH – något som alltid sker)

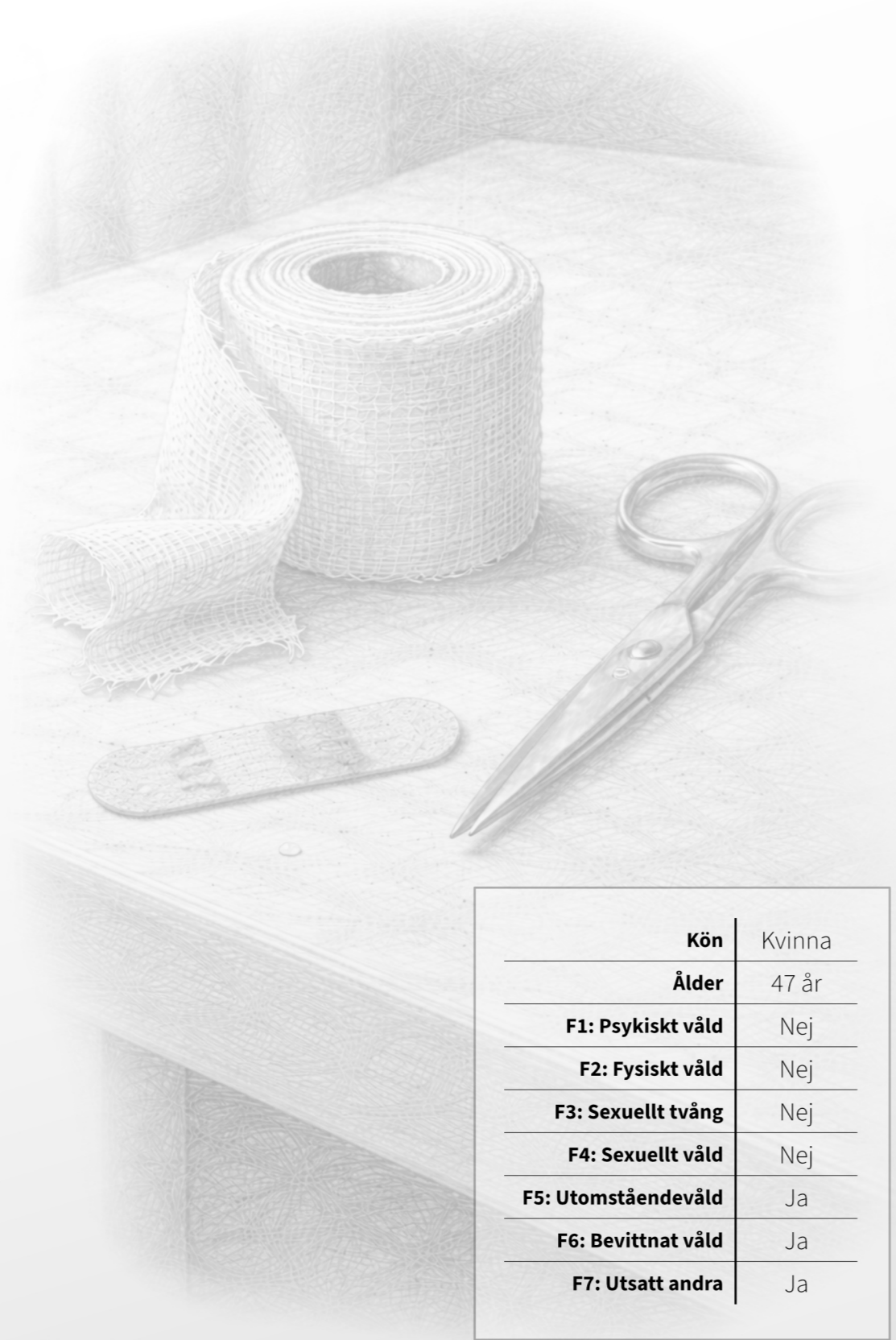
¹ Tamoxifen reduced breast cancer risk but increased risks of thromboembolic events and all cause mortality in women, *BMJ Evidence-Based Medicine* 2003;8:110.

² March JS, Biederman J, Wolkow R, et al. Sertraline in Children and Adolescents With Obsessive-Compulsive Disorder: A Multicenter Randomized Controlled Trial. *JAMA*. 1998;280(20):1752–1756. doi:10.1001/jama.280.20.1752

³ G. Askgaard, M. Grønbaek, M. S. Kjær, A. Tjønneland, J. S. Tolstrup, Alcohol drinking pattern and risk of alcoholic liver cirrhosis: A prospective cohort study, *Journal of Hepatology*, Volume 62, Issue 5, 2015

⁴ Weber et al. Cancer incidence and cancer death in relation to tobacco smoking in a population-based Australian cohort study. *Int J Cancer*. 2021 Sep 1;149(5):1076-1088. doi: 10.1002/ijc.33685. Epub 2021 May 31. PMID: 34015143.

Kön	Kvinna
Ålder	47 år
F1: Psykiskt våld	Nej
F2: Fysiskt våld	Nej
F3: Sexuellt tvång	Nej
F4: Sexuellt våld	Nej
F5: Utomstående våld	Ja
F6: Bevittnat våld	Ja
F7: Utsatt andra	Ja

1048 personer utsatte andra för våld

X = Kvinnor
 X = Alla
 X = Män

Tydlig koppling mellan våldsutövande och våldsutsatthet

Endast 1 av 100 kvinnor och endast 2 av 100 män som svarade på enkäten och utsätter andra för våld har inte själva blivit utsatta för, eller bevittnat, våld. Det är en anmärkningsvärt låg siffra.

Det finns en tydlig doseffekt bland NNS målgrupp, där utsatthet för flera typer av våld har en direkt koppling till eget våldsutövande, och utsatthet för alla typer av våld samtidigt har högst koppling (NNH ~3,5).

Rekommendationer

NNS målgrupper uppvisar en mycket hög prevalens av våldsutsatthet och av våldsutövande kopplat till våldsutsatthet. Detta är kopplat till stort lidande men även höga ekonomiska kostnader för individen och samhället¹.

Våldsutsatthet leder till komplex problematik för individen. För samhällets del innebär det ett ökat behov av rehabilitering och arbetsintegrerande insatser, till exempel sådana som genomförs av samordningsförbunden.

Det finns en tydlig koppling hos NNS målgrupper mellan utsatthet i barndomen och utövande av våld. Utsatthet i barndomen har även en hög korrelation till negativa utfall senare i livet^{2,3}.

Sammanlagt innebär det en socio-ekonomisk vinst i att förebygga våld i nära relationer¹.

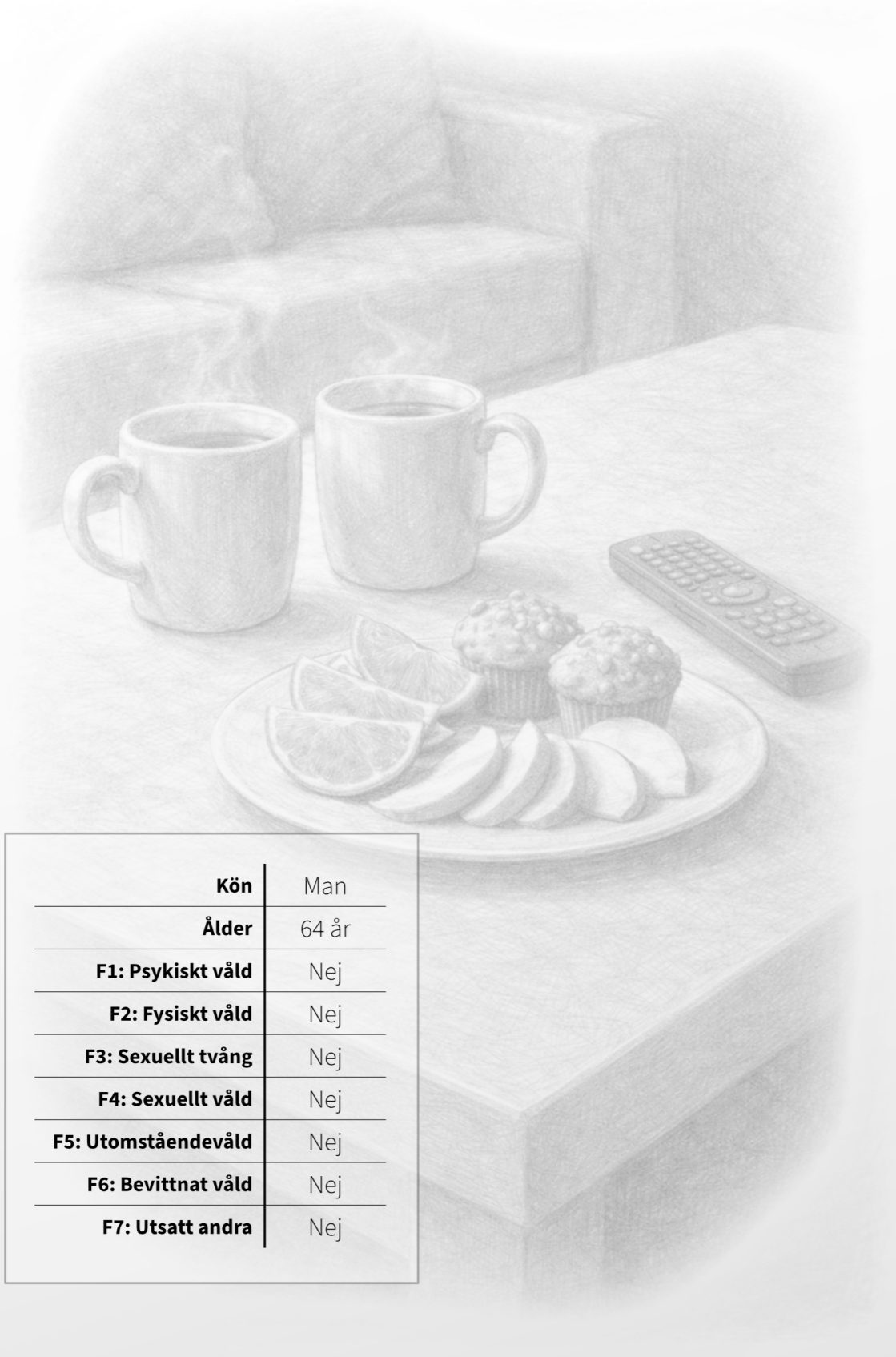
Därför rekommenderar NNS följande:

1. Tidiga insatser och tidigt förebyggande arbete – Förebyggande arbete, särskilt tidiga insatser som förhindrar att våld sprids mellan generationerna eller inom relationer, har en hög utdelning per satsad krona, med förbehåll att det tar tid innan insatserna ger utdelning.
2. Ställa frågor på rutin i rätt sammanhang – Svansfrekvensen och uppriktigheten i NNS enkäter visar på att det finns ett behov av att ställa frågan, särskilt i sammanhang där personalen har kunskap för att stötta individer eller hänvisa dem till rätt instans.
3. Tillgängliggöra information om stöd vid våld i nära relation – Att personalen har kunskap om, och kunna hänvisa till, källor som Välfärdsguiden, kommunernas ViNR-mottagningar, eller Unizons sökmotor är ett enkelt och kostnadseffektivt sätt att börja en rehabiliteringsprocess.

¹ IFAU, Ornstein P., The price of violence : Consequences of violent crime in Sweden (WORKING PAPER 2017:22)

² Zhu J., Exner-Cortens D., Dobson K., Wells L., Noel M., Madigan S. Adverse childhood experiences and intimate partner violence: A meta-analysis. *Development and Psychopathology*. 2024;36(2):929-943. doi:10.1017/S0954579423000196

³ Broekhof, R., Nordahl, H.M., Bjørnelv, S. et al. Prevalence of adverse childhood experiences and their co-occurrence in a large population of adolescents: a Young HUNT 3 study. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 57, 2359–2366 (2022). <https://doi.org/10.1007/s00127-022-02277-z>

Kön	Man
Ålder	64 år
F1: Psykiskt våld	Nej
F2: Fysiskt våld	Nej
F3: Sexuellt tvång	Nej
F4: Sexuellt våld	Nej
F5: Utomstående våld	Nej
F6: Bevittnat våld	Nej
F7: Utsatt andra	Nej

Kön	Kvinna
Ålder	23 år
F1: Psykiskt våld	Nej
F2: Fysiskt våld	Nej
F3: Sexuellt tvång	Nej
F4: Sexuellt våld	Nej
F5: Utomstående våld	Nej
F6: Bevittnat våld	Nej
F7: Utsatt andra	Nej

nns

nationella nätverket för
samordningsförbund

Projektledare:

Mari Cedervall, Samordningsförbundet Degerfors/Karlskoga
Charlotte Axelsson, CaxC AB

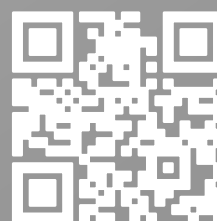
Datinsamling:

Nationella Nätverket för Samordningsförbund

Analys, design, layout:

Filip Wiltgren, Samordningsförbundet Centrala Östergötland

Ladda ned rapporten

samordning.org/7av10